

Perenne paternitat?

Quan, a final de 2003, el doctor Julio Iglesias Puga, més conegut per *Papuchi* (apel·latiu amb què el cridava el seu fill, el cantant Julio Iglesias), va anunciar que tornaria a ser pare, un núvol de comentaris es va alçar al seu voltant. El ginecòleg tenia 88 anys, i quan la criatura arribaria al món, en tindria 89. A l'edat en què la majoria d'homes aspiren a convertir-se en besavis, Iglesias Puga es lliurava a una paternitat tardana no pas poc controvertida. Un home que s'acosta a la norantena ha de tenir una descendència que no podrà atendre? I si ho havia aconseguit, ho havia fet a través de mètodes naturals o servint-se de les tècniques de reproducció assistida? Ni el doctor Iglesias ni la seua dona no van aclarir-ho mai (de fet, ell va morir quan el seu fill tenia tres anys), però, per més inversemblant que siga, caldria no descartar que el fill haguera estat concebut de manera natural. "Per què no? –es demana Nicolás Garrido, cap d'andrologia de l'Institut Valencià d'Infertilitat (IVI)–. Els homes produeixen semen durant tota la vida."

Tanmateix, el cas d'Iglesias és un cas excepcional. La majoria d'homes no esperen a la senectut per a esdevenir pares i prefereixen tenir fills entre els 25 anys i els 45, quan el rellotge biològic, però sobretot el social i laboral, els indica que el moment adequat és arribat. És a aquesta edat quan l'home es troba més capacitat, humanament i econòmicament, per a atendre les necessitats i exigències que implica l'existència d'una criatura. Amb tot, les noves realitats socials han propiciat que hi haja més homes disposats a convertir-se en pares després dels 45. Les segones parelles formades després d'un primer fracàs matrimonial o les parelles en què ell és molt més gran que no pas ella, per exemple, són com més va més habituals. I, alhora, el desig d'una paternitat anormalment tardana.

Les dones han estat comminades a no retardar massa la maternitat. El temps passa inexorablement per a elles, que viuen el clímax reproductiu al voltant

Entre els 40 anys i els 50, les dones deixen de poder tenir fills. Els homes, en canvi, poden procrear durant tota la vida. Ara bé, uns estudis publicats darrerament posen en dubte l'eterna capacitat reproductiva del sexe masculí. També hi ha un rellotge biològic per als homes?

dels 20 anys. Després comença un declivi que desemboca en la menopausa. Tradicionalment, els homes amb aspiracions de paternitat no han sentit l'alè de la clepsidra al clatell. El sexe masculí està tothora en disposició d'engendrar nova vida, se'ns ha fet saber sempre.

Tanmateix, la qüestió no és tan clara com sembla. Diversos estudis publicats aquests darrers anys posen en dubte la il·limitada capacitat reproductiva de l'home. L'home també pot fer salat, segons aquestes investigacions.

Més difícil, més perillós. En aquesta línia apunta un estudi del Centre Eylau de Reproducció Assistida, a París. Entre el gener del 2002 i el desembre del 2006 s'hi van dur a terme 21.239 inseminacions intrauterines a 12.236 parelles que tenien dificultats per a procrear. En el cas de les dones, el 14,5% de les menors de 35 anys van quedar-se embarassades. Superats els 42 anys, la taxa d'èxit femení era del 8,9%. Paral·lelament, la investigació també va concloure que a partir de 35 anys, com més gran era el pare, més complicada resultava la gestació. A par-

tir dels 40 anys del progenitor, a més, augmentava la taxa d'avortament. La conclusió que s'extreia de tot plegat era clara: l'edat de l'home pot resultar tan determinant com la de la dona a l'hora de generar vida nova.

Les dificultats per a engendrar no són l'únic problema amb què es troben els qui opten per una paternitat tardana. Ser un pare madur pot afavorir l'aparició de malalties mentals en el futur nadó. Segons un estudi fet a Suècia i publicat a la revista mèdica *Archives of General Psychiatry*, les possibilitats de desenvolupar trastorns bipolars augmenta quan el pare de l'individu en qüestió és més gran de 40 anys. El risc més alt, en tot cas, el corren els fills nascuts de pares de 55 anys o més, que tenen un 37% més de possibilitats de desenvolupar desordres mentals en comparació amb els nens dels pares de 20 anys. Els xiquets nascuts d'homes grans, a més, són el doble de propensos a patir malalties prematures degudes a factors genètics.

Un altre estudi fet a Austràlia, al Centre d'Investigació de Salut Mental de Queensland, establia paràmetres preocupants pel que fa a la intel·ligència. Després d'haver analitzat 33.000 xiquets a les edats de vuit mesos, quatre anys i set anys, van arribar a la conclusió que els fills de pares més grans no presentaven tantes habilitats cognitives com els descendents de progenitors joves.

Renovar-se o morir. Tot plegat obliga a qüestionar la capacitat masculina de crear vida, fins ara immutable. Els científics no discuteixen que el gènere masculí estiga preparat per a crear esperma perpètuament. Al contrari que la dona, que compta amb una reserva d'òvuls des del moment de nàixer i que s'esgota entre els 40 anys i els 50, l'home produeix espermatozoides cada dia de la seua vida. "La capacitat reproductiva de les dones té data de caducitat", explica Nicolás Garrido, de l'IVI. "En canvi, els homes disposen als testicles de cèl·lules mare que cada dia produeixen espermatozoides. Els òvuls d'una dona que té 40 anys, fa 40 anys que existeixen. Els espermatozoides, en canvi, es renoven cada dia."

Aleshores, com és possible que, tal com apunten els estudis esmentats,

EL TEMPS

aquests espermatozoides transmeten un material genètic de menor qualitat? Els experts, com en molts altres aspectes relacionats amb la reproducció humana, no ho veuen prou clar. “Sembla que, així com la qualitat espermàtica va disminuint, hi ha un seguit d’enllaços químics en el moment que es produeix la transcripció del codi genètic que poden augmentar les alteracions de base genètica”, explica Javier Díaz García-Donato, cap de la unitat de reproducció assistida de l’Hospital General Universitari de València. Siga com siga, tot fa pensar que les alteracions són conseqüència de la repetició constant i sostinguda del procés de producció de més esperma. Els problemes poden produir-se per danys en el sistema en el moment de duplicar l’ADN milions de voltes. Salvant les distàncies, els danys en els espermatozoides no serien pas gaire diferents dels que es poden derivar d’utilitzar repetidament una fotocopiadora: permet de fer milions de rèpliques òptimes, però arribarà un punt que deixarà de fotocopiar amb la mateixa qualitat d’abans. “Com a investigador, sóc conscient que hem menysvalorat

la qüestió de l’edat paterna”, explicava el doctor John McGrath, del Centre de Recerca Mental de Queensland en un article recent a la revista *Newsweek*. “La cosa més preocupant, a parer meu, és que les mutacions associades a l’edat avançada dels pares poden transmetre’s a la següent generació. A mesura que la població retarda la paternitat, aquestes mutacions podrien, teòricament, acumular-se. Alguns investigadors han anomenat aquest procés una *bomba mutacional*”, explicava McGrath. Tanmateix, la unanimitat sobre això no és total en el camp mèdic. Nicolás Garrido, de l’IVI, no veu del tot clara la vinculació entre edat i malalties. Les evidències, assegura, són massa febles per a ser conclusiu. “Es tracta de malalties molt estranyes que són difícils de mesurar. Potser hi ha alguna associació, però és molt difícil d’assegurar.

És clar que si hi haguera cap vinculació totalment confirmada, hi hauria una recomanació generalitzada perquè els homes no foren pares més enllà de certa edat”, diu.

Crepuscle discutit. Hi ha, de tota manera, un rellotge biològic per als homes, com n’hi ha un per a les dones? Els dos experts consultats per aquest setmanari no ho veuen clar. Si bé coincideixen a dir que l’experiència demostra que els impediments per a tenir fills augmenten amb els anys, no ho atribueixen a l’edat com a element determinant, sinó a l’acumulació de factors externs, com ara l’estrès, els hàbits d’alimentació inadequats, la contaminació o l’estil de vida. “Així com en la dona l’edat és un factor determinant perquè hi ha un moment en què perd la capacitat de produir òvuls,

Diversos estudis apunten que els fills de pares grans són més propensos a patir algunes malalties mentals

EL TEMPS

Cada persona té un perfil reproductiu i uns problemes propis. No hi ha cap patró per a tothom.

en l'home això no passa. En si mateixa, l'edat no és definitiva, sinó els factors ambientals que envolten l'home. En tot cas, l'edat, a la llarga i com a factor acumulatiu d'experiències i d'hàbits de vida, pot conduir a una pèrdua de la qualitat seminal", assegura el doctor Díaz García-Donato. D'una altra banda, Nicolás Garrido és molt més taxatiu

en aquest aspecte. "Segons la informació disponible, la meua resposta és que no hi ha un rellotge biològic", explica; "els pocs estudis que hi ha sobre la qüestió diuen que el nombre d'espermatozoides i el volum d'ejaculació pot disminuir lleugerament. Així com en la dona hi ha un declivi brusc, no passa això mateix en l'home". Amb tot, la

lleï de reproducció assistida del 1988 marca com a edat límit per a ser donant de semen els 50 anys.

Tot i els avenços en matèria de reproducció assistida, encara hi ha una aura de misteri que la ciència ha estat incapaç d'esvaïr. Establir patrons per a tothom resulta una feina tan titànica que al remat esdevé inabastable. Cada persona té un perfil i uns problemes propis. Un home sa de 80 anys pot tenir molts menys problemes per a procrear que no pas un de 25 que visca en una zona molt contaminada. "Nosaltres no sabem exactament el perquè de la capacitat reproductiva d'una persona", admet Garrido. "La capacitat reproductiva és condicionada per la genètica i per l'ambient. És com si la genètica fora un cotxe i l'ambient, la carretera. Per molt que tingues un fórmula 1, si el conduïx per la platja, no podràs obtenir-ne tota la potència. La fertilitat és una qüestió particular de cadascú." Potser això explicaria que Julio Iglesias Puga poguera reeditar la seua paternitat a la vora de la norantena. Siga com siga, més enllà d'allò que ens permeta la ciència, una paternitat a una edat racional sembla la cosa més adequada, segons el doctor Garrido. "Jo, a 60 anys no podria suportar les coses que ara, a 35, suport amb el meu fill de quatre anys!".

Violeta Tena

Límits cada volta més porosos

Amb les tècniques de reproducció assistida, els estàndards reproductius van canviant entre la societat occidental. Més que un canvi, de fet, es podria parlar d'una revolució. Parelles que van a l'Índia per tenir un fill mitjançant una mare de lloguer; homes europeus que estableixen contacte amb agències intermediàries de Califòrnia per trobar una gestant sana i amb hàbits de vida saludables; dones més grans de 45 anys que se sotmeten a tractaments de fertilitat; xiquets engendrats per salvar els seus germans grans; embrions creats a partir d'òvuls congelats abans de sotmetre la mare a un tractament de quimioteràpia... Els límits de la procreació s'han eixamplat com mai no ho havien fet. També en tot allò relatiu a l'edat. La infranquejable barrera dels 45, en el cas de les dones, ha estat enderrocada i la majoria de clíniques de reproducció assistida atenen pacients fins a l'edat de 50 anys.

També en el cas dels homes, la medicina els ha posat a l'abast la possibilitat d'una paternitat tardana. Si bé els homes produeixen semen durant tota la vida, les dificultats per a tenir una relació sexual completa es manifesten en molts a partir d'una certa edat. Diverses tècniques de reproducció assistida, com ara l'electroestimulació o la biòpsia de testicles, poden resoldre el problema. Javier Díaz García-Donato, cap de la unitat de reproducció assistida de l'Hospital General Universitari de València, ha detectat que cada dia més homes grans recorren a la medicina reproductiva per convertir-se en pares. "El segment de població que atenem és cada volta més polaritzat. D'una banda, hi ha gent com més va més jove. Abans les parelles intentaven durant quatre anys tenir un fill i no era fins aleshores que acudien a nosaltres. D'una altra banda, ha augmentat la gent gran que recorre a nosaltres. Hi ha molts homes grans que volen tenir família", explica.